

Sociale veiligheid binnen het onderwijs

De school als lerende organisatie

Goed leren en prettig werken. Dat lukt alleen als het veilig is op school. Om het veilig te houden, moet je met elkaar in gesprek blijven. Om sociale veiligheid te bevorderen, zijn de volgende aspecten van belang:

- **Reflecteren** - als leraar, in teams en met de hele school;
- **Overleggen** - wat gebeurt er en wat vinden we daarvan?
- **Zorgvuldig afwegen** - wat hebben we nodig en wie kan dit bieden?
- **In actie komen** - of juist géén actie ondernemen.

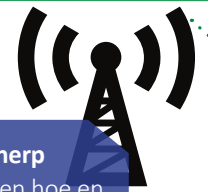
Kortom, het is belangrijk om sociale veiligheid in het vizier te hebben. Ook als er niets aan de hand is. Sociaal veiligheidsbeleid is méér dan een protocol. Het gaat verder dan voldoen aan de wettelijke verplichtingen. Medewerkers en leerlingen moeten de ruimte krijgen. Om te ontdekken en te leren, maar ook om fouten te maken. Om verantwoordelijkheid te nemen en te worden aangesproken. Op een sociaal veilige school heb je oog voor elkaar en ben je betrokken bij elkaar, tijdens prettige maar ook onprettige momenten of kwesties. Zo kun je optimaal leren en werken.

Over sociale veiligheid moet je in gesprek blijven met elkaar. Overal in de organisatie. Hoe pak je dat aan? Volg de stippelijntjes vanuit de gekleurde blokjes.

Een belangrijke stap naar sociale veiligheid is **samen een visie** ontwikkelen. Praten met elkaar en afspraken maken waar iedereen achter staat. Waar sta je voor als school? Wat wil je bereiken? Hoe ga je met elkaar om? Wat doe je als leerlingen of medewerkers zich niet aan de afspraken houden? Zulke gesprekken leiden tot gedragsregels voor leerlingen en een gedragscode voor medewerkers. Dan weet iedereen wat er verwacht wordt en waar- op je aanspreekbaar bent.

INSPIRATIE Spellen: *Gedragen Gedrag*, *Stapelgoed* en *Betrokken Bouwen*. Methodes en instrumenten: *Digitaal Veiligheidsplan*, *de Struisvogeltool* en *Pas op de Plaats*. Publicaties: *Waar begin je?*, *Seks op school*.

Een sociaal veilige school **signaleert scherp** en **reageert effectief**. Hier weet iedereen hoe en wanneer je moet ingrijpen. En waar je hulp vindt als het nodig is.

INSPIRATIE Publicaties: *Als een ramp de school treft* en *Checklist omgaan met calamiteiten*. Instrument: het *Niet Pluis instrument*. Folder: *Grenzen aan gedrag*. Ook kan een school beroep doen op onze *helpdesk*, het *calamiteitenteam* en onze ondersteuning van het *vertrouwenswerk*.

Laat ze draaien...!

Het is belangrijk om met elkaar in gesprek te blijven over sociale veiligheid. Overal in de organisatie. Hoe pak je dat aan? Stichting School & Veiligheid heeft hiervoor een model ontwikkeld. Hierin spelen zes bouwstenen van cultuur en structuur op elkaar in. Ze draaien als raders in elkaar.

Activiteiten, programma's en voorlichting over (on) veilig gedrag zijn onmisbaar. Er bestaan allerlei programma's: anti-pestten, weerbaarheid, seksuele vorming, mediawijsheid, sociale vaardigheden, ouderbetrokkenheid en burgerschapsvorming. Weloverwogen kies je op elk niveau samenhangende interventies: individueel, in de klas en in de school. Ze sluiten goed aan bij de visie en de waarden van de school.

INSPIRATIE Methode: *Samenleven in de school*.

Project: *Burgerschap op de basisschool*.

Training: *Dialogo onder Druk*.

Sociale veiligheid staat of valt met de **relatie met individuele leerlingen** en met de groep als geheel. Een positieve pedagogische relatie bevordert dat ze zich gezien, gehoord en geaccepteerd voelen. Een open en ondersteunende cultuur is gericht op eigen verantwoordelijkheid. Daarmee bevordert je het welbevinden van leerlingen. Dat vermindert problematisch gedrag. Medewerkers dragen de waarden en normen van de school uit. Zij fungeren als voorbeeld.

INSPIRATIE *Week Tegen Pesten*. Instrument:

De Kijkroute (over seksuele integriteit). Artikelen, trainingen en oefeningen zoals informatie over *Groepsdynamica*, *Lastig Gedrag*, *Omgaan met complottheorieën in de klas* en *Omgaan met Extreem gedrag*.

Zonder **inzicht** kun je geen beleid ontwikkelen. Hoe beleven leerlingen, medewerkers en ouders het schoolklimaat? Vinden ze het veilig op school? Door te weten wat er speelt, kun je knelpunten signaleren. Daarop is het beleid aan te passen. Registreer ook de aard en de omvang van incidenten. Door die te analyseren, kun je beleid evalueren en bijstellen.

INSPIRATIE Op onze website staan de artikelen *Monitoring* en *Metten is weten*.

Goede voorwaarden zijn onmisbaar. Het moet duidelijk zijn wie wat doet. Je hoeft het niet alleen te doen. Zet een zorg- en veiligheidsnetwerk op, binnen en buiten de school. Daar kun je aankloppen als er iets je pet te boven gaat. Zo'n netwerk biedt ook coaching en sturing in pedagogisch vakmanschap. Organiseer goede samenwerking en afstemming.

INSPIRATIE Project: *Stimuleringsprogramma Relaties & Seksualiteit. Workshops en trainingen*. Onze website met een *kennisbank* en onze *visie op sociale veiligheid*.

Wettelijke plichten

Scholen in het po, vo en mbo hebben de plicht te zorgen voor de sociale veiligheid van leerlingen én medewerkers. Dat staat in de wet. De Arbowet verplicht iedere werkgever om medewerkers te beschermen. Werkgevers moeten optreden tegen seksuele intimidatie, agressie en geweld. Ook moet er een beleid zijn om ongewenst gedrag te voorkomen. En natuurlijk moet iedereen zich houden aan de Grondwet en de Algemene wet gelijke behandeling.

Voor het onderwijs gelden daarnaast nog enkele speciale wetten:

- **Wet Veiligheid op school** - po- en vo-scholen moeten beleid voeren over veiligheid. Dit houdt in dat scholen het veiligheidsgevoel van leerlingen monitoren. Een onderdeel daarvan is het aanwijzen van een 'coördinator anti-pestbeleid' en het aanstellen van een 'aanspreekpunt pesten'.
- **Kwaliteitswet** - scholen moeten klachten over ongewenst gedrag in behandeling nemen. Dat geldt ook voor klachten over het uitblijven van veiligheidsmaatregelen.
- **Meld- en aangifteplicht** - medewerkers zijn verplicht bij vermoedens van een zedenmisdrijf door een collega dit te melden. Het schoolbestuur moet contact opnemen met de vertrouwensinspectie. Meer informatie hierover is te vinden op onze website.

De school staat midden in de samenleving

Op school ontmoeten leerlingen, leraren en ouders elkaar. School is de plek waar leerlingen hun identiteit ontwikkelen. De diversiteit aan opvattingen en achtergronden maakt een school tot een unieke leeromgeving. Scholen maken een actief onderdeel uit van de samenleving. Maatschappelijke spanningen komen de school binnen. Heftige gebeurtenissen laten niemand onberoerd. Een sociaal veilige school biedt ruimte en geborgenheid om irritaties, tegenstellingen en conflicten met elkaar te bespreken. Pak dat op een goede manier met elkaar op. Dan worden leerlingen toegerust op een toekomst als burgers in de pluriforme samenleving.

Stichting School & Veiligheid ondersteunt scholen bij het bevorderen van een sociaal veilig klimaat. Wij delen graag onze deskundigheid over pesten, agressie en geweld, discriminatie, seksueel gedrag, radicalisering, polarisatie, sociale media, seksuele diversiteit, burgerschap, calamiteiten en vertrouwenswerk. Scholen in het primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs zijn van harte welkom voor informatie, ondersteuning en advies.

Meer informatie op www.schoolenveiligheid.nl.

Advies nodig? Bel onze helpdesk: 030 - 285 66 16
(op schooldagen van 9.00 - 16.00 uur).

Op de hoogte blijven van actuele ontwikkelingen?
Abonneer je dan op onze nieuwsbrief met informatie over activiteiten & (netwerk)bijeenkomsten rond sociale veiligheid.

Stichting School & Veiligheid ondersteunt scholen
bij het bevorderen van een sociaal veilig klimaat.

Stichting School & Veiligheid
Zwarte Woud 2, 3524 SJ Utrecht
030 - 285 65 31
info@schoolenveiligheid.nl
www.schoolenveiligheid.nl